

DELO

glasilo KPI za slovensko narodno manjšino

T R S T - 14. oktobra 1982
Leto XXXIV. - Štev. 16
Petnajstdnevnik - Quindicinale
Abbon. postale - Gruppo II/70
300 lir

Razgovor s tovarišico Jelko Gerbec

Nov zastoj pri obravnavi zakona za našo zaščito

V zadnjih časih se malo govori o dejavnosti merodajne komisije v Senatu v zvezi z globalnim zakonom za obrambo pravic slovenske manjšine v Italiji...

Res, saj se je kolegialno delo ustavilo julija meseca in se ožiji odbor, ki smo ga imenovali iz srede I. komisije za ustavna vprašanja, da bi poenotil štiri zakonske predloge, prvič in zadnjič sestel ravno 8. julija.

Znano je, da se razprava o treh zakonskih predlogih za globalno zaščito in sicer KPI, PSI, in Slovenske skupnosti, začela 3. marca, nadaljevala 17. marca se zaključila na seji komisije 1. aprila, ko je senator Beorchia poročal o zakonskem osnutku Krščanske demokracije, ki je svoj predlog predložila v Senatu šele mesec dni prej, in zato ni bila njegova tiskovina pripravljena za sejo 17. marca.

Se pravi vse se je zaustavilo 8. julija...

Da. Edino pozitivno je, da se je med tem pripravila komparacija štirih zakonskih osnutkov in sicer v dveh oblikah. Eno je pripravil sam koordinator Vernaschi, ki je sicer izdelal krajši tekst z razlikami med nekaterimi glavnimi pojmi in vprašanji; drugo komparacijo sem na njegov predlog in na sklep ožjega odbora prdložila sama. Ta komparacija pa upošteva se člene štirih osnutkov in vso problematiko, ki jo slednji upoštevajo. Oba elabatora so že uradno izročili vsem članom ožjega odbora in se sedaj v kateremkoli trenutku moremo lotiti konkretnega dela.

Kaj pa avdicije organizacij in predstavništev slovenske manjšine, o katerih je bilo govora?

To je že tudi v pripravi. Zadnje dni septembra je koordinator Vernaschi naslovil na predsednika Senata, Fanfanija, prošnjo, da bi se mogel ožji odbor podati v Furlanijo-Julijsko krajino na avdicije, in sicer v vse tri pokrajine, kjer žive Slovenci, tako da bi čisto od blizu spoznal razmere, v katerih živijo in delajo Slovenci, ter dejavnosti, s katerimi se slednji ukvarjajo. Sedaj čakamo na odgovor Fanfanija. Odgovor bi moral biti pozitiven, saj so se za te avdicije izrekle vse skupine, prisotne v prvi komisiji in je to tudi predlog samega predsednika,

senatorja Murmure, ki je, kakor znano, demokratijan.

Kaj se je naredilo med tem časom, da bi se razprava nadaljevala v Senatu in da bi se ne zaustavila dela ožjega odbora?

Sama sem že posegla nešteto krat, in to vedno s pooblastilom vodstva naše skupine v Senatu, tako, da sem vsakokrat govorila v imenu vseh, v imenu celotne partije. Posegla sem pri predsedniku Murmuri in pri koordinatorju ožjega odbora, senatorju Vernaschiju. Večkrat smo pa skupno posegli senatorja Lepre in Fontanari ter jaz. Vsakokrat so nam obljubili, da bo razprava na dnevnem redu «že tisti sam teden» ali pa «teden kasneje». To pa se nikoli ni uresničilo.

Tudi sem — prav tako sporazumno z vodstvom komunistične skupine v Senatu — izkoristila priliko Spadolinijeve predložitve nove vlade v parlamentu za nov poseg pri Vernaschiju, pri Murmuri in pri samem Spadoliniju. Predsednika vlade sem tudi vprašala, naj bi se v Senatu dotaknil glede Slovencev vsaj tega, kar je rekel v poslanski zbornici na zahtevo poslanca Fortune, in naj bi pojasnil njegove neravno jasne besede glede na vlogo vlade v razpravi o slovenskih pravicah. Toda rekel mi je samo «Vedrò» in naglo zbežal. Naslednjega dne pa ni znil besedice. Da se bo tako ravnal je bilo sicer razvidno iz samega neolikanega zadržanja predsednika vlade ob najinem razgovoru.

Smatraš, da je to zadržanje slučajno ali da se za njim skriva kaj nevsječnega?

Rekla bi da se skriva nerazumevanje do slovenskega vprašanja sploh, nepoznavanje naše tematike, kar je bilo očitno tudi iz besed Spadolinija v sami poslanski zbornici, ko je odgovarjal poslancu Fortuni ter ko je pozabljal da je Casandrova komisija svoja dela zaključila že koncem decembra 1980 in da je letos KD predložila svoj zakonski osnutek, in ponavljal isto, kar je izjavil ob nastanku njegove prve vlade. Predvsem pa mislim, da se za zadržanjem predsednika vlade in tudi za onim raznih strank večine skriva pomanjkanje dobre volje, da bi se vprašanje sloven-

ske manjšine radikalno, globalno rešilo, oziroma, bolje rečeno: pomanjkanje politične volje.

Sedaj so sicer stranke večine, predvsem krščanska demokracija, z rameni ob zid. Pritisk slovenske manjšine, demokratičnih sil, KPI, je danes tako močan, argumentacija demokratičnega gibanja pa je tako jasna, da se vlada in vladne stranke ne morejo več izmikati, da ne bi pristale na rešitev slovenskega vprašanja. Vedo da je za to čas politično dozorel in da so šovinistični in fašistični poskusi, da ne bi Slovincem uradno priznali pravic in rabe slovenskega jezika v javnih uradih, vedno bolj izolirani in da se ne morejo več skrivati zanje in odlašati tega priznanja, češ je to «volja vsega italijanskega ljudstva», oziroma njegove večine. Tako, očitno, ubirajo drugačno pot, odlašajo sestanke in delo ožjega odbora z različnimi navidezno popolnoma opravičljivimi izgovori in navidezno razumljivimi vzroki. Ta je vsaj vtis, ki sem ga odnesla ob zadržanju vladnih in večinskih zastopnikov raznih večinskih strank v zadnjih časih. Nekateri, seveda, računajo, da bo s to politikom odlašanja... kmalu nastopil čas parlamentarnih volitev in da bodo tako vsi štirje zakonski osnutki za globalno zaščito še enkrat zamrli!

Kaj bi se torej dalo narediti, da bi se razpravo pomaknilo naprej?

Menim, da bomo morali zopet v organizirano akcijo, v organiziran pritisk, ki se pa mora že takoj spojevati z zahtevo po ustreznem zakonu za vse Slovence v Italiji. Na noben način ne moremo sprejeti, kot osnovo našega zakona, osnutek krščanske demokracije! Slovenci v Italiji so vsi en sam narod, ena sama skupnost. Zato se morajo zaščititi tudi Slovenci videmske pokrajine, ki morajo dobiti potrebne šole in priznanje jezika v javnosti, kakor ostali Slovenci, ki živijo v Trstu in na Goriškem, ter, kakor ostali Slovenci, morajo doseči možnost razvoja svojih kulturnih dejavnosti s podporo iz javnih skladov in morajo prejeti ustrezno podporo za gospodarski razvoj kjer bivajo sami, oziroma zramo ob rami z jezikovno večinskim narodom.

Odlomki iz poročila na aktivu slovenskih komunistov v Boljuncu

Potrebne so nam nove enotne pobude

Naše srečanje sicer formalno nima statutarne oblike, vendar mu njegova periodičnost daje okvir in pomen, da predstavljamo slovenski komunisti pomembno komponento v partiji, ki ima specifične probleme in naloge, poleg onih, ki so skupni vsem tovarišem.

Ne gre za «posebne naloge», saj je povsem pravilno, da v partiji ne obstaja nikakršen rezervat pripadnikov manjšine, ki se ukvarjajo zgolj z lastno narodnostno problematiko, pač pa uresničujemo v partiji vlogo enakopravnega subjekta, kakršnega terjamo za celotno skupnost v odnosu do večinskega naroda. Kot partija, ki ima do nacionalnega vprašanja načelen pristop, terjamo od vseh članov — slovenskih in italijanskih, da so protagonisti boja za enakopravno sožitje in zaščito manjšine, prav tako, kakor se morajo prav vsi člani angažirati v splošnem boju za uresničitev naših strateških ciljev v italijanski, deželni in tržaški družbi.

Zato nam ni tuja tudi nobena problematika, saj v partiji ne nastopamo samo kot Slovenci, pač pa tudi kot delavci, kmetje, ženske, mladina, upokojnici, tehniki ali izobraženci, smo torej nosilci večplastnih interesov in vzgibov, ki se odražajo v naši dejavnosti in razmišljanju.

Zdi se mi torej potrebno, da na kratko spregovorim tudi o splošni tematiki, ki nas približuje skorajšnjemu pokrajinskemu in vsedržavnemu kongresu partije, ki bosta konec leta oziroma pomladi. Točen datum bo določil centralni komite, ki bo bržkone tudi opredelil okvire razprave in osvojil osnutke temeljnih dokumentov.

Prepričani smo, vsekakor, da so dani pogoji za družbeno in politično alternativo, ki naj združi vse produktivne in napredne sile ter izloči krščansko demokracijo s krmila države. V ta namen nas ne brigajo polemike s socialisti, kolikor se zavzemamo za možne oblike enotnosti. Razlik ni mogoče zabrisati, vendar je potrebno, da ob spoštovanju vzajemne samostojnosti, iščemo možnosti večjega razumevanja in tako v praksi ustvarimo pogoje za premostitev sedanje politike petstrankarske koalicije, ki je nastala v pogojih antikomunistične diskriminacije in sedaj že skrhanega zavezništva med demokristjani in socialisti.

Socialistični tovariši so med avgustovsko krizo, ki se sploh ni dotaknila problemov, ob katerih se danes trga italijanska družba, postavili v ospredje vprašanje sistemskih reform in ustavnih sprememb.

Tu je potrebno, da v nekaj besedah pojasnimo naša stališča. Nismo proti sistemskim spremembam, čeprav poudarjamo, da bi do velikih sprememb prišlo že v trenutku, ko bi bila v celoti uresničena italijanska ustava iz leta

1947! Seveda, možne so tudi manjše spremembe, vendar pod pogojem, da ostajajo v okviru izvornosti italijanskega ustavnega sistema in navdiha, ki so mu ga dale antifašistične sile po zmagi odporiškega gibanja.

GLOBALNA ZAŠČITA

Kot Slovenci pa poudarjamo, da spada v okvir uresničevanja ustavnih določil tudi osvojitve zakona za globalno zaščito naše manjšine v Italiji.

Bitka za globalno zaščito je letos prešla v novo pomembno fazo. Skupni nastopi predstavništva naše manjšine in pritisk naprednih sil, predvsem naše partije, so obrodili prve sadove. V senatni komisiji za ustavna vprašanja se je pomladi pričela razprava o zakonskih osnutkih, ki zadevajo zaščito slovenske manjšine v Italiji, medtem ko je v poslanski zbornici vzporedno stekla razprava o okvirnih zakonih, ki zadevajo jezikovne skupnosti v Italiji. Ločeno obravnavanje teh osnutkov je uspeh naših zahtev, saj smo se prav komunisti uprli poskusu, da bi tematike združili in tako razvodeneli pomen zaščite naše narodne manjšine.

Kaj je bilo storjenega v senatni komisiji, bo najbrž podrobno opisala tovarišica Jelka Grbec, tu naj samo obnovim najpomembnejše podatke. Po oklevanju in večkratnem odlašanju je bila zaključena «splošna razprava».

Sledila je operativna faza, ko je bila oblikovana ožja delovna skupina, katere naloga je uskladiti različne zakonske osnutke in poiskati možne skupne imenovalce. To pa je, kot vsi vemo, težka naloga; posebno še zaradi nepremostljivih razlik med zakoni za globalno zaščito naše manjšine, ki so jih predložili komunisti, socialisti in SSK, ter zakonskim osnutkom krščanske demokracije. Ta namreč sloni na temeljih, ki se bistveno razlikujejo od ostalih, ker poudarja delitev manjšine na več kategorij in ne določa natančnih manjšinskih pravic, pač pa zgolj okvire boja za njihovo delno pridobivanje, skladno s stopnjo strpnosti italijanske večine.

V ožjem odboru so izdelali primerjalno gradivo o vsebini različnih zakonov, medtem ko je Spadolinijeva vlada poslala (vsaj tako zatrjuje) komisiji gradivo Cassandrove komisije. Med važnejše sklepe ožjega odbora komisije spada vsekakor namen obiskati našo deželo, kjer naj bi prišlo do stika z zainteresirano skupnostjo in njenimi organizacijami, ustanovami in tako dalje.

Vladna kriza in druge, prednostne naloge plenuma komisije, predvsem pa pomanjkanje politične volje pri drugih strankah, kopičijo kar precejšnjo zamudo v tem delu. Posebno velja poudariti vtis, da so za čim počasnejše obravna-

vanje naših zakonov zainteresirani demokristjani, z njimi pa ostale zmerne in centristične laične stranke, od socialnih demokratov do liberalcev.

Zato menimo, da je potrebno nekaj ukreniti. Bati se moramo nevarnosti, da bo nakopičena zamuda preprečila odobritev zakona pred razpustom parlamenta. Nevarnost je tem večja, če pomislimo, da se čedalje pogosteje govori o možnosti skorajšnje vladne krize ali razpusta parlamenta pred pomladjo. Kakorkoli že, naš cilj bi moral biti odobritev zakona v senatni zbornici pred pomladjo. Časa je vsega pol leta! To pa pomeni, da bi moral ožji odbor senatne komisije v najkrajšem času obiskati našo deželo in izvesti avdicije zainteresirane skupnosti.

Tu velja morda povedati, da bi načelen pristop k vprašanju terjal predvsem pogovor s predstavništvom slovenske manjšine, njenih ustanov in organizacij, kajti samo manjšina kot taka igra vlogo osebnika in nosilca pravic, ki bi jih določal zakon. Medtem ko se nam ne zdi nujno potrebno zasliševanje pristašev ali nasprotnikov zaščitnega zakona med narodno večino, kajti v vsakem primeru bi to pomenilo soglašanje ali vsaj pasivno sprejemanje stališča, da je mogoče naše pravice odmeriti glede na stopnjo strpnosti večinske skupnosti. Tega stališča ne smemo sprejeti, ker je popolna negacija temeljnih načel o človekovih pravicah! Pomislimo samo za trenutek, če bi ženskam priznavali pravice v tolikšni meri, kolikor bi jih dopuščali moški.

Ožji odbor komisije naj torej čimprej pride k nam, na avdicije. Demokratske sile pa morajo storiti vse, kar je potrebno, da bo to potekalo v vzdušju miru, brez poskusov instrumentaliziranja ali spodbujanja izgrediv šovinizma, kakršnim smo bili priča v preteklem šolskem letu na tržaških vzgojnih zavodih. Zakonodajna dejavnost italijanskega parlamenta ne more biti pod pritiskom nahujskanih skupin nacionalistov, ki delujejo na Tržaškem, v Benečiji in celo na Goriškem in s katerimi bi rade taktizirale tudi oblasti in nekatere politične sile, ki jim je do tega, da bi se reševanje našega vprašanja zavleklo v nedogled ali pa želijo pod pritiskom desnice iztržiti kompromise na najnižji ravni.

ENOTNI NASTOPI

Zavedati se moramo, da se bo razprava o našem zakonu zavlekla in odlašala, če je ne bo spremljala enotna mobilizacija naše skupnosti in demokratičnih sil. Razprava ne teče sama od sebe, treba jo je spodbujati in ustvarjati pogoje za njen pozitiven razvoj. Zato menimo, da ni koristno, če je prav v teh mesecih

nadaljevanje na 4. strani

Saša Štampihar:

SINJI VRH

Primeri junaštva naših borcev
v zadnji ofenzivi

Bren ali Maksim

Naši se niso pustili. Komandanti so preštudirali položaj in možnosti. Dogovorili so se. Ponoči ob 24. uri juriš, kota mora biti naša.

Kapetan Cene je bil sam na punktu, da izpelje operacijo. Ob času se je začelo. Kot mačke so se plazili naši v pobočje, vse navzgor, z bombami v ustih proti vrhu. Tu pa tam se je utrgala skala in odskakala do vznožja. Četnikom na vrhu je postajalo mrzlo, v hrbtih jih je stresalo. Začutili so naše. Borba je bila kratka-kota je bila spet naša.

Že prejšnji dan so švabski kozaki skoncentrirali nad našimi skalami na vrhu tri šarce in težji ruski mitraljez Maksim. Vod komandirja Toma je dobil nalogo, ha brib zavzame. Borci so krenili v strelcih pod brib. Previdno so se spazili do vznožja, ko so jih kozaki na vrhu zapazili.

«Stoj! Ne streljati!», so začeli kričati.

Naši so nemo obstremeli. Kako, švabskih hlapcev ne streljati, ne jih preganjati do konca? Morda bi se radi predali? Komandir Tom je stopil naprej:

«Zakaj se vendar borite?» so vprašali kozaki zgoraj.

«Za veliko Nemčijo!» je bil odgovor.

«Kaj?» Že je hotel mitraljezec Vasiljev pritisniti na petelina.

«Hej! Nehajte! Hitler bo kmalu končal. Ali vas ni sram boriti se za to, da boste vse življenje sužnji? Pridite k nam, da se bomo vsi skupaj borili!»

«No, se bomo dogovorili!» je bil odgovor in naši so se začeli pomikati proti vrhu griča, vendar previdno.

Tedaj pa, kot bi odrezal — vsi trije šacri so udarili po naših...

«Psi prokleti, izdajalski!»

Šarcevi rafali so sekali, zadevali ob skale, da so se kršile in se je dvigal prah, hitro so se naši umaknili, postopoma s preskakovanjem iz zaklona v zaklon.

Ko so bili že izven dosega pasjih rafalov, je komandir Tom zbral vod. Manjkal sta mitraljezec Vasiljev in njegov pomočnik. Izgubljen je bil Bren.

«Tovariši, Bren moramo dobiti nazaj, Vasiljeva moramo maščevati, temeljito maščevati!»

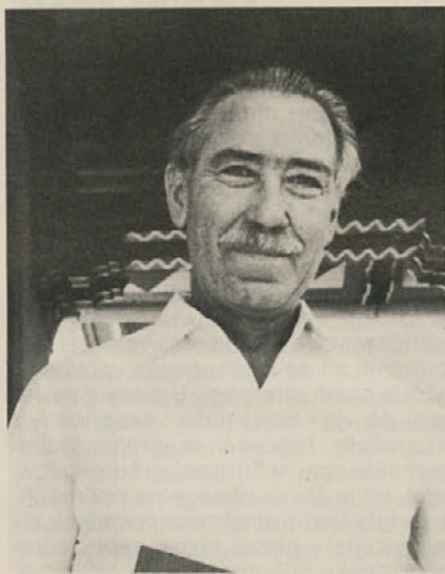
«Toda vedeti moraš, da imajo kozaki sedaj tam tri šarce, en Bren in en ruski Maksim. Misliš, da bo uspeh brez prevelikih žrtev?» je vprašal Anatolij.

«Če bo bacač dvakrat dobro udaril v skale, moramo uspeti.»

«Nu, harašo!» je zaključil Anatolij in se zamislil.

En vod Tomove čete in vod tržačana Kodriča Dušana sta dobila to težko nalogo. Hitro so zasedli položaje. Še preje je komandant bataljona razložil borcem položaj in nalogo do podrobnosti in

Tovariš Dušan Kodrič

Še ga vidim, kako sva se zadnjič pogovarjala. Pod brki je vlekel dim iz cigarete brez filtra, v očeh pa se mu je iskrala dobrohotna ironija človeka, ki je spremljal vse naše dogodke s pozornostjo in jih ocenjeval po svoji strogi načelnosti, obenem pa s človeško toplino in optimizmom, kakršnemu ne znam primere.

Tak je bil Dušan Kodrič, ki ga je nenadna nesreča iztrgala iz kroga svojih dragih, pa tudi nas vseh, komunistov, ki smo v njem čutili neugaslo navdušenje za vse, kar je naprednega in pravičnega. Meščanski časnikar je v krajevnem italijanskem dnevniku zapisal, da je bil Dušan «kralj radiča». Verjetno bi sam Dušan na to reagiral s svojim nasmeškom. Mi pa ne moremo pozabiti, da je bil povsod predvsem komunist, prepričan in aktiven borec za pravice naše narodne skupnosti, delovnega človeka in kmeta še posebej. Ni bil kralj na Betajnovi, pač pa aktivist kmečkega združenstva, naprednih tehnoloških in političnih rešitev. Še svoje zadnje sile je izčrpaval pri ustanavljanju skupnega

molče so odšli. Bacač je začel, naši so se po trebih plazili proti vrhu. Mine so krasno padale v skale. Tomu je močno tolklo srce. V mnogih borbah je že bil, a nobena ni bila še tako napeta, tako dolga. Bren mu je brodil po glavi in ruski Maksim, s katerim je včasih streljal, predno je bil ujet. «Tresk» - Na vrhu se je čulo vpitje, ne, rjovenje. Preplašeni Kozaki so zagledali naše, ki so se z okoljevalnim manevrom bližali. Niso se več znašli. Tom je to občutil, dobro mu je delo. Borci so videli svojega komandirja, da je postal veselejši in da mu je lahen nasmeh krožil odrog drobnih usten. Zagnali so se hitreje.

Oni na vrhu niso imeli niti časa streljati. Pred seboj so že videli gotov pogin. Kaj sedaj? Nič drugega jim ni preostalo, kakor beg preko čistine. Za skrajno zavarovanje so zagrabili prejšnji dan ugrabljeni Bren in — vozi, čez skale na čistino.

upravnega centra za kmetijske zadruge, tekal od seje do seje, govoril z ljudmi, jih prepričeval, trkal na vrata oblasti za prispevke...

Mlad fant, bilo mu je petnajst, šestnajst let, je Dušan šel v partizane, medtem ko so mu brata in sestra odpeljali nacisti v Auschwitz in Buchenwald. Na domu pri sveti Ani pa je Kodričeva mati Marija skrivala organizatorje osvobodilnega boja. Dušan je bil še pred odhodom v partizane v stiku s komunisti, s Kovačičem, z OF. V partijo je stopil sredi revolucionarnega boja in ji ostal zvest do zadnjega.

Bil je med prvimi odgovornimi uredniki našega DELA, član CK KP STO-ja, nato pokrajinskega vodstva tržaške federacije. Dolgo let je vodil komisijo za slovenska vprašanja. Seje z njim so bile kratke, konkretne, brez praznega besedičenja.

Zaradi svoje kulturne razgledanosti, politične občutljivosti, strokovne pripravljenosti in ugleda bi Dušan zaslužil, da bi zastopal naše ljudi v izvoljenih organih, toda njegova skromnost mu tega ni dopuščala. Kratkotamo ni maral. Ra- je je garal, doma in na terenu. Posebno zadnja leta, odkar je kruta bolezen iztrgala tudi njegovega brata Miloša.

Dušana sedaj ni več. Težko nam je verjeti, da se ne bomo srečali povsod, kjer je bilo in bo še treba delati. Manjka- le nam bodo njegova konkretnost, življenska modrost, predvsem pa navdušenje in premočrnost. Lik Dušana Kodriča bo ostal v spominu tovarišev in v zgodovini komunistične partije.

Naj počiva v miru, v zemlji, kateri se je posvečal in ki je bila zanj vir dela, zadoščenja in boja za pravičnejše medčloveške odnose. Za vse, kar si nam zapustil, ti lahko rečemo samo kratek «hvala». Dolžnost nas vseh pa je, da tvoje delo nadaljujemo, vsak na svojem mestu.

st.s.

«Ta, ta, ta, ta...» se je takrat zasmela la težka Breda, ki je samo čakala na ta trenutek. In z njo se je zasmel mitraljezec Ludvik, ki je sedel za svojo prijateljico kot v kočiji in pušil čik. Tom je pomežiknil svojim in se sunkoma pogljal pokonci. Švabi so padali kot snopi.

V trenutku so ruski borci pomislili: ali Bren ali Maksim!

In z bliskovito naglico so se zagnali in v naslednje n trenutku je bil Bren, njihov Bren, res spet njihov.

«S tem Brenom bomo maščevali Vasiljeva», je dejal Toma in poljubil orožje.

Prav tako bliskovit je bil Kodričev vod. Vodnik Dušan je bil že na vrhu — pred njim so stali molče trije šarci in ruski Maksim.

«Juh!» je zavriskal vodnik Dušan, pobožal novo orožje, orožje, katero je zaplenil njegov vod in se nato ponosno ozrl proti svojemu, našemu Trstu...

«PARTIZANSKI DNEVNIK» 15. aprila 1945

povsem zamrla enotna inciativa naše manjšinske skupnosti. Lahko razumemo težave, ki so nastale pred volitvami in po njih, menimo pa, da jih moramo v najkrajšem času premestiti. Čakajo nas pomembne naloge in potrebno je, da se obnovijo mehanizmi sporazumevanja in enotnega nastopanja naše manjšine. V mislih imamo, naprimer, zaključek vrste obiskov pri odločujočih političnih dejavnikih. Enotne delegacije naše manjšine so obiskale tajnike vseh političnih strank, razen socialistične in socialno demokratske! In vendar ni opuščanje tega obiska pomenilo nevzdržno zmanjševanje pomena teh strank, posebno socialistične, ki ima veliko težo v vladni koaliciji in v samem ministrskem svetu. Prepričan sem, da bi enotna slovenska delegacija morala obiskati tovariša Craxija čimprej, ne glede na datum njegovega morebitnega a napovedanega obiska v Jugoslavijo. Razlogi za to so najbrž vsem razumljivi.

Poleg tega pa je potrebno, da obnovimo mobilizacijo, ki je še pred meseci spremljala dejavnost senatne komisije, v naših krajih pa, da skušamo narediti vse, kar je v naši moči, da bo vzdušje kar se da ugodno za to. Kajti prepričani moramo, mi in vse italijanske demokratične, progresivne sile, ponovne izbruhe nacionalizma, ki so sloneli predvsem na neinformiranju in manipulacijah reakcionarnih sil. Reakcija, ki smo jo dali letos pomladi, ne sme biti epizodična, post festum, pač pa je potrebna stalna preventiva. Tu pa ne more nihče dati ali sprejemati izključnih pooblastil: k izboljšanju ozračja moramo prispevati vsi, brez razlike. Ne samo levica, pač pa tudi družbene sile, sindikati, kulturni delavci in organizacije, cerkev in njena združenja. Slovenska manjšina je prisotna v vseh teh stvarnostih, potrebno je, da jih aktivira, kolikor se že niso same.

V tem okviru moramo pozitivno oceniti srečanja, posvečena manjšinski problematiki, ki jih je organiziral sindikat CGIL. Pozitivno je, da se sindikalno gibanje začne ukvarjati z našimi problemi, ki so tudi problemi dobrišnega števila delovnih ljudi, ne samo po domovih ali vaseh, pač pa predvsem v mestu, v družbi in v samem gospodarstvu. Kot komunisti moramo spremljati te napore, spodbujati nova spoznanja in predlagati ustrezne rešitve. To še posebej velja za komuniste v sindikalnem gibanju, ne glede na to, če pripadajo italijanski ali slovenski narodnosti. Tudi tu moramo namreč preiti od deklarativne pripravljenosti podpreti naše zahteve, k aktivnemu soočanju z narodnostno problematiko v okviru delokroga sindikalnega gibanja. Ta pa že zdavnaj ni omejen samo na problematiko delovnih razmerij in sega globoko v družbeno dogajanje.

RAZLAŠČANJA

Strnjeno manjšine in vseh demokratičnih, progresivnih političnih in družbenih sil je potrebna tudi zato, da se v fazi pričakovanja razprave in odobritve zaščitne zakonodaje ne prizade-

ne slovenski manjšini nova nepopravljiva škoda. V mislih imamo tisto področje, kjer nam krščanska demokracija načelno odreja pravico do zaščite, za katero pa smo komunisti in Slovenci prepričani, da je temeljnega pomena — to je razpolaganje z ozemljem, soodločanje pri ozemeljskem načrtovanju.

V teh tednih se razvija na Tržaškem široko gibanje proti razlaščenju za hitre ceste, raziskovalni center in druge sicer pomembne strukture in infrastrukture. Ne zanikamo koristi, ki utemeljujejo njihovo potrebo, menimo pa, da bo odnos do naše skupnosti pri obravnavanju tega vprašanja jasen pokazatelj politične volje in odnosa oblasti ter političnih sil do celokupnega vprašanja zaščite naših interesov. Ugotoviti moramo, da je bila naša skupnost v mnogočem izločena iz problematike ozemeljskega načrtovanja, še posebej tedaj, ko je šlo za posege na področjih, ki so bila last pripadnikov manjšine ali so spadala v okvire njene neposredne zgodovinske prisotnosti.

Naša naloga, naloga vseh komunistov, Slovencev in Italijanov, je, da podpremo boj razlaščenju za pravične odškodnine, ki naj omogočijo posameznikom obnovo lastne dejavnosti, predvsem kmetijske. Podpreti moramo zahteve po spremembah izvršilnih načrtov, predvsem tam, kjer so možne druge izbire, ki bi manj škodile naši skupnosti in njeni gospodarski osnovi. Odkloniti moramo mnenje, da je najcenejši načrt tudi najboljši načrt, četudi je družbena škoda, ki jo povzroči, velika a nepomembna, ker je pač padla na ramena neupoštevane manjšinske skupnosti. Podpreti moramo napore strokovnih organizacij in krajevnih uprav, ki se borijo za nov odnos do celotne skupnosti, ki je razlastitve niso prizadele prvič v povojni zgodovini. To pomeni, da je vprašanje protivrednosti, ki naj omogočijo slovenskemu prebivalstvu večji gospodarski, družbeni in kulturni razvoj, bistvenega pomena.

Pri tem smo komunisti angažirani na bazi, potrebno pa je, da uresničimo vse

potrebne politične pobude na vseh ravneh odločanja, kar pomeni, da moramo uskladiti naše delo povsod, kjer smo na oblasti in kjer smo v opoziciji. Predvsem pa se moramo zavzeti, da se bo spremenil politični odnos do našega vprašanja, ki je bilo predolgo obravnavano skozi logiko postopnih koncesij in terjanja nenehnih dokazov lojalnosti, razumevanja, solidarnosti in celo popuščanja. Tak način obravnavanja, ki je tipičen za demokristjane in državno birokracijo, veže še tako majhno količino ponujenih pravic na neizmerne in trajne oblike popuščanja in torej odpovedovanja. Tak način izsiljevanja je tipičen za paternalistično oblast, ki ne sloni na zakonih in pravicah, pač pa na političnih privilegijih in v drugačnih okoliščinah porojeva mafijske in sorodne miselnosti, oziroma prakso.

POLITIČNI POLOŽAJ V TRSTU

Zadnje upravne volitve v Trstu so dokaz, da naše mesto tava v slepi ulici, iz katere morda išče izhoda, a ga trenutno ne najde. Sile, ki se tega zavedajo in kažejo na izhod, pa so trenutno prešibke, da bi lahko odločilno vplivale na njegov takojšen razvoj.

Oceno volilnih rezultatov smo že podali ob drugih priložnostih. Zato bi raje poskusil politično interpretacijo premikov na junijskih volitvah, ki so v bistvu le premiki v razmerju sil tržaške družbene stvarnosti. Lista za Trst je ob svojem nastanku prejela nekakšno pooblastilo tržaškega visokega meščanstva, da brani njegove interese. To pooblastilo je tržaško liberalno nacionalna buržoazija odvzela krščanski demokraciji, ko je spoznala, da se je vpletla v osimske sporazume in začrtala razvojni program v nasprotju z njenimi kratkoročnimi interesi. V nekaj letih je isto meščanstvo moralo spoznati, da Lista za Trst ne more v celoti kriti palete njegovih interesov, predvsem zato, ker so glavni centri oblasti in torej

odločanja še vedno v rokah krščanske demokracije in njenih zaveznikov.

Samo lista za Trst pa je medteme v marsičem spremenila svoj značaj. V prvih letih svojega obstoja je bila nekakšen «ljudski omnibus», ki je prestrzel vsakovrstna čustva in težnje ter jih nato skušal sintetizirati na najmanjši skupni imenovalec, kakršnega je določalo njeno zmerno oziroma desničarsko vodstvo.

Postopoma pa je Lista čedalje bolj karakterizirala svoje osnovne poteze, premoščala svoja dejanska in navidenska protislovja, zaostрила svojo politiko zapiranja, do narodnostnih in razrednih nasprotnikov, hkrati pa izsiljevanja zahtevanih privilegijev.

V tej fazi je prišlo do oblikovanja zavezništev, ki ustrezajo predvsem strateškemu načrtu tržaškega visokega meščanstva in parazitskih krogov, iskanja zavezništev na levici in pri virih oblasti.

Rekli in zapisali smo, da je zavezništvo med Listo, socialisti in laiki nekaj nenaravnega, nesprejemljivega, predvsem zato, ker je to zavezništvo nastalo mimo vsakršnega programskega soočenja, kot gola opcija oblasti. Lista je potrebovala večino v izvoljenih svetih in zaveznike na vsedržavni ravni, laične ter socialistične sile pa nekaj oblasti na krajevni ravni. Morda se motimo, toda navdaja nas občutek, da je pri sklepanju tega zavezništva Lista prejela neprijetno več od tega, kar so v resnici prejeli socialisti in njihovi laični zavezniki.

Morda se motimo, toda navdaja nas občutek, da so prvimi zavezništvom botrovali drugačni računi, ki so se nato razblinili med avgustovsko vladno krizo. Tedaj so namreč socialisti računali na naglo vladno krizo in razpis političnih volitev še pred koncem jeseni. V teh pogojih je bila politika izločanja KD in KPI v Trstu ter povezovanja z Listo nekaj taktično, oziroma volilno koristnega. Konec koncev bi socialisti lahko marsikaj pridobili, izgubili pa zelo malo. Kvečjemu nekaj sto slovenskih glasov, ki so zanje na političnih volitvah itak nepomembni, kot meni prof. Agnelli.

Toda avgustovska kriza se ni zaključila s predčasnimi volitvami, pač pa z obnovo Spadolinijeve vlade. Politični stroj krščanske demokracije je strl utvare o trdnosti laično-socialističnega bloka na vsedržavni ravni in potisnil socialiste k steni. Kot je De Mita poudarjal še pred kratkim, se morajo odločiti: ali z demokristjani, ali s komunisti. Izbira, seveda, ni bila taktičnega pač pa političnega in vsebinskega značaja.

Trst je po avgustovski krizi v bistvu ostal osamljen člen v verigi, ki se ni nikoli uresničila. Zato so imeli demokristjani lahko nalogo, ko so v deželi sprožili krizo in s tem spremenili vsa pravila igre ter porušili ravnotežja, na katerih so se oblikovali tržaški odbori.

Ne vemo, kako se bodo stvari končale januarja, ko bi v tržaške odbore morali vstopiti demokristjani in predstavniki SSK. Vemo, da laiko-socialisti niso navdušeni, čeprav so sprejeli to obvezo. Lista za Trst pa spet izsiljuje, sama pa upa, da ji bo uspelo obiti

politične čeri in prepluti cilj deželnih in morda tudi političnih volitev.

NAŠA VLOGA

Komunisti smo v tej fazi izbrali opozicijo, torej vlogo katalizatorja alternativnih političnih, kulturnih, družbenih sil, ki jih ne briga ringa raja okoli torte krajevne oblasti, pač pa težijo k oblikovanju novih zavezništev vsebinskega in interesnega značaja. Zato poudarjamo predvsem probleme, ki jih je treba rešiti, ker mislimo, da se pri tem sama od sebe oblikujejo potrebna interesna zavezništva in torej tudi možne koalicije, ki lahko v bodočnosti dobijo tudi večinsko podporo volilcev.

Med temi problemi je vsekakor na prvem mestu produktivni razvoj našega mesta, kjer se nenehno krči število delovnih mest (zadnja sta primera Calza Bloch in naftne čistilnice Aquila, skoraj 1500 delovnih mest!) in kjer se na srednji rok obeta določena kriza tudi maloobmejini trgovini.

Natančne predloge KPI za razvoj našega mesta in oblikovanje enotne frotne družbenih in političnih sil bodo vodstveni organi tržaške federacije objavili v kratkem. Tu naj ponovno poudarimo pomen, ki ga komunisti dajemo enakopravnemu sožitju in sodelovanju ob meji. Če je mešana industrijska cona v tem trenutku neuresničljiva, to ne pomeni, da niso možne in potrebne drugačne razširjene oblike sodelovanja.

Na teh vsebinskih izbirah se bomo trudili, da bi v največji meri obnovili pozitivne, zavezniške odnose s socialističnimi tovariši in drugimi političnimi silami. Seveda pa to ne pomeni, da ne bomo, po potrebi in ob načelnih vprašanjih, tudi ostro polemizirali. Prepričani smo, namreč, da v naših odnosih še najmanj potrebujemo osladnega hinavstva in politične dvoličnosti. Trezna, načelna polemika je tudi oblika razčiščevanja, h kateri nas tolikokrat izzivalno vabijo socialistični tovariši. Med odprtimi vprašanji velja vsekakor poglobiti odnos levičarskih sil do nacionalnega vprašanja pri nas, glede katerega smo še do nedavnega imeli sorodna, če že ne celo enaka stališča.

V tej diskusiji nam seveda ne bodo pomagale manipulacije z neposredno ali bolj oddaljeno zgodovinsko preteklostjo, še posebej ne polemike o subjektivnem doživljanju dogodkov, s katerimi je naša partija politično in načelno že obračunala.

MED SLOVENCMI

Politična dejavnost naše partije in drugih strank, različne opredelitve taktičnega ali strateškega značaja, sklepanje različnih upravno političnih zavezništev: vse to nujno vodi v polemike in naravno politično dialektiko, k diskusijam in tudi sporom. Ne moremo si predstavljati da se ta dialektika ustavlja pred slovensko manjšino, kot da je naša skupnost osamljen otok, v katerega ne pluskajo ali ne smejo pljuskati viharji valovi. Nismo otok, nikoli se ni

smo hoteli izolirati od splošnega političnega in družbenega dogajanja. Razumljivo pa je, da pri vsem tem razlikujemo med taktičnimi in strateškimi cilji.

Narodnostno vprašanje je, po našem mnenju, za levičarske sile strateškega značaja. Prav zato menimo, da je razčiščevanje odnosa do tega vprašanja med levičarskimi silami, konkretno med socialisti in komunisti, temeljne važnosti. Zato smo tudi negativno ocenili vsak poskus prikrivanja teh razlik in zmanjševanja obsega te diskusije. Tudi menimo, da ni naloga slovenske manjšine ali njenih organizacij, da se drugače opredeljuje do upravno političnih kombinacij in zavezništev glede na to, ali pri tem sodeluje večja ali manjša slovenska komponenta. Prepričani smo da moramo te pojave ocenjevati izhajajoč iz splošnih interesov razvoja in napredka naših krajev, iz analize sil, ki so nosilke političnih zavezništev in vsebine njihovih programov, kakor tudi po tem, kako razglašena načela uresničujejo v praksi. Predvsem pa je, po našem mnenju, pomembno, da si v tem trenutku nihče ne lasti izključnega predstavnitva interesov naše manjšine, saj je ona sama dovolj razslojena in torej izraža, na različnih ravneh tudi različne interese.

Naš cilj je, vsekakor, da ohranimo enotnost v glavnih zadevah, ko gre za naše življenske interese. Te pa sem omenil v uvodnem delu poročila. To pa zato, ker se komunisti strinjamo, da mora biti manjšina subjekt v odnosu do oblasti in v družbi. Toda del tega subjekta smo tudi mi komunisti, z vso svojo težo in svojim vplivom. Vemo, da nam te vloge ne bo nihče priznal sam od sebe, tudi ni dana po golem razmerju sil. Pridobili smo jo s svojim delom in sposobnostjo širjenja enotnosti na načelnih temeljih, prav tako pa jo moramo tudi ohraniti in krepiti.

ODNOS DO SKGZ

V tem je tudi naš načelni pristop do manjšinske krovne organizacije, SKGZ, v kateri smo aktivni in prisotni, kot slovenski komunisti. Med partijo in SKGZ velja in mora ostati odnos obojestranske samostojnosti, vzajemnega spoštovanja. Če to odpove, nastajajo kratki stiki, ki si jih ne želimo. Toda mislimo, da je potrebno analizirati, zakaj je do tega prišlo in kaj je treba storiti, da se sporni odnosi razčistijo.

Če velja načelo o samostojnosti med partijo in manjšinskimi organizacijami, ne moremo istega trditi za slovenske komuniste, ki so aktivni v obeh okvirih. Nismo dvoživke, ki zagovarjajo različna stališča glede na okolje, v katerem delujemo, pač pa zagovorniki frontnega delovanja, skušamo uskladiti lastna stališča s skupnim interesom. To je seveda nujno in mogoče, če so dani pogoji za usklajevanje in če ne pride do kričečih protislovij. Tedaj bi naš molk pomenil, da se odpovedujemo lastni vlogi, oziroma, da se podrejamo brez diskusije. Tega pa od nas ne more zahtevati nihče.

(Nadaljevanje na 8. strani)

Nedolžna kri pred rimsko sinagogo

Krvavi atentat na rimsko sinagogo je pretresel javno mnenje, vsaj v tolikšini meri, kot bejrutski zverinski pokoli palestinskih mož, žena, starcev in otrok.

Pred rimsko judovsko molilnico je pod streli brzostrelk in drobci ročne bombe izdihnil dveletni otrok. Česa je bil kriv? Morda tega, da je pripadal judovski veri? Nesprejemljivo je, da kdorkoli krivi pripadnike neke vere ali narodnosti za krivde, ki jih niso zagrešili. Za bejrutske pokole sta kriva Begin in Šaron, izraelska vlada in vojska, nikakor pa ni mogoče kriviti izraelskega ljudstva, ki je v teh dneh pokazalo z množičnimi demonstracijami, da si želi miru in da obsoja bejrutske zločine. Predvsem pa je fašistična teorija, da so Židje po svetu kakorkoli odgovorni za početje izraelske vlade.

To teorijo ne širijo samo stari in novi antisemiti, pač pa predvsem sam Begin, ki poudarja istovetenje izraelske vlade z državo, izraelsko državo pa z

židovstvom po svetu, v isti sapi pa krivi vse evropske narode, da so krivi genocida nad Judi med drugo svetovno vojno (in pozablja, da so za ta genocid krivi nacisti, proti katerim so se evropski narodi junaško borili s partizanskim gibanjem).

Zato, ker ne sprejemamo antisemitizma, ki je tuj revolucionarnemu delavskemu gibanju, ogorčeno obsojamo atentat na rimsko sinagogo in objukemo nedolžno kri mlade žrtve.

Obsodbe vredne pa so tudi špekulacije, ki skušajo prikazati (z enako logiko antisemitizma) kot edine krivce atentata palestinski narod in njegovo osvobodilno organizacijo.

Za to ni dokazov, PLO odklanja vsakršno odgovornost in izraža »židovskim bratom« svoje sožalje. Morda se res splača še enkrat poudariti, da se Palestinci borijo za lastno državo in za državo, ki bi zajamčila sožitje med Judi in Palestinci. Naroda nista sprta,

pač pa je vojsko sprožil ekspanzionizem izraelske vlade.

Za pojave antisemitizma v zahodni Evropi pa pada večji del odgovornosti za organizacijo palestinskega izdajalca Abu Nidala, ki ga je PLO obsodila na smrt in ga celo sumi, da je delal za tuje obveščevalne službe. Konec koncev so prav njegovi atentati (v Londonu, Parizu in sedaj v Rimu) dali izraelski vladi možnost, da je vdrla v Libanon in ga zasedla.

Zato ponavljamo: prav so storili Pertini, papež Janez Pavel II, mednarodna parlamentarna zveza, tajniki demokratičnih strank in sindikatov, ko so sprejeli Arafata in s tem podprli boj palestinskega ljudstva za mirno rešitev krize na Bližnjem vzhodu. Kajti samo mirna rešitev te krize, ustanovitev palestinske države in sožitje med Judi in Palestinci, lahko odpravi pogoje, v katerih delujejo mračne in provokatorske sile, ki pod krinko antisemitizma sejejo po svetu smrt.

Razprava na boljunškem aktivu

Razprava na aktivu slovenskih komunistov je trajala več kot tri ure. Vanjo je poseglo več tovarišev, sledili pa so ji tudi italijanski tovariši, ki z zanimanjem spremljajo našo problematiko. Zanje smo poskrbeli sistem simultanega prevajanja.

Sen. Jelka Grbec je podrobno orisala težave, s katerimi se ubada v svojem parlamentarnem delu ter še posebej, ko gre za zakon o globalni zaščiti. (O tem objavljamo na drugem mestu z njo poseben razgovor). Dalje je tov. Jelka opozorila na nujno uveljavljanje komunistov na terenu, kjer naši tovariši delajo povsod, marsikdaj pa se z njihovim delom okoriščajo drugi, tudi izven laičnega tabora.

Nerina Švab je spregovorila predvsem o mladinski problematiki in o nujnosti, da ZKMI spremeni svoj način dela, ker taka, kot je, ne krije vseh interesov sobodne mladine. Tudi zato, ker ni dovolj široka.

Pavel Fonda je spregovoril predvsem o »videzu«, s katerim se partija predstavlja med Slovenci. Prepogosto je vse to uradno, anonimno, medtem ko se slovenski komunisti v manjšini ne istovetijo kot skupina, tudi niso dovolj prisotni v kulturnem snovanju.

Miloš Budin se je vprašal, v kolikšni meri so naši ljudje vajeni vsakodnevne politične dejavnosti in koliko razlikujejo med taktiko in strateškimi izbirami. Glede nujnosti novih notnih pobud pa je poudaril, da smo Slovenci prepogosto samo deklarativno enotni, medtem ko je sedaj čas, ko moramo uskladiti svoja stališča še pred razpravo v parlamentu o zaščitnem zakonu. Navedel je nato primere, ko je manjšina v praksi

razdeljena. Vsi so proti razlaščenju, toda SSK in PSI v deželnem svetu zavračajo predlog, naj bi slovenske strokovne organizacije sodelovale v organih načrtovanja. V tržaških političnih koalicijah se še naprej premika in prej ali slej bosta tudi KD in SSK sklenili zavezništvo z Listo... Vendar ni naša naloga, da druge samo kritiziramo. Sami moramo predstaviti globalne načrte o uporabi ozemlja.

Glede odnosov s SKGZ je Budin dodal, da so bile polemike o tem, kako se vodi politika med manjšino. Prav je, da SKGZ ostaja in opozarja na potrebe manjšine, toda bolje bi bilo, če bi ne prikrivala razlik med nami. Dialektika bo ostrejša, toda enotnost bo slonela na izbrušenih stališčih.

Stanka Hrovatin je kritično ocenila delo med dvema aktivoma slovenskih komunistov, še posebej DELO in krožek Tomažič, pa tudi slovensko komisijo. Poudarila je zahtevo, naj vsakdo odgovarja za svoje napake, ki jih nikakor ni mogoče posploševati na vse. Glavne napake gre pripisati vsekakor vodstvu.

Alojz Marković — Zvonko je očital komunistom, da so preveč podrejeni v SKGZ, ko pa so polemike tudi DELO molči. Pomislimo samo, kakšen škandal bi bil, če bi sklenili zavezništvo z Listo, socialistom pa vsi oproščajo. Potrebno je večje ločevanje KPI od ostalih strank, tudi med Slovenci. V fronto gremo samo za zaščito, drugod pa ni potrebno naše prilaganje. Najprej moramo jasno začrtati naša stališča in šele potem so možni pogovori ter sklepanje kompromisov, če je to že potrebno za skupno stvar.

Duško Udovič je poudaril, da je eden

izmed tovarišev, ki delajo v SKGZ, ki je podobna sindikatom, kjer so ljudje iz vseh strank. Zato vanjo ne vnašamo strankarske politike. Med KPI in SKGZ je potrebna medsebojna avtonomija. Nesporazumi so, ko so volitve. Ne srečujemo se dovolj pogosto. Bili smo prizadeti ob obisku tov. Berlinguerja, ker bi se morala KPI posvetovati z nami. Sledile so polemike, predvsem v DELU. Nesporazume je vsekakor potrebno razčistiti. Zagotoviti pa moramo SKGZ pogoje za njeno delo. Zato ne smemo dovoliti spopadov na njeni koži. Teren razlikovanja in razčiščevanja je celotna družba.

Hilarij Sosič je predlagal, naj bi ena izmed notnih pobud bilo skupno pismo predsedniku Pertiniju.

Boris Iskra se je dotaknil predvsem vprašanja učinkovitosti partije, ki mora v celoti slediti manjšinski problematiki. Ta je namreč znatno bolj zapletena od tega, kar si predstavlja tržaška družba.

Glede notnih pobud je poudaril, da bi morali v večji meri upoštevati deželni okvir, ki močno pogojuje tudi parlamentarne razprave. Zato bi bilo potrebno srečanje notne delegacije z deželnimi tajniki političnih strank ustavnega loka.

Zaključil je tov. Tonel. Sprejel je stališča tov. Stanke o odgovornosti, vendar tudi ni vsa odgovornost samo pri vodilnih kadrih. Vsak komunist mora biti odgovoren za to, česar ni storil.

Tudi Tonel je poudaril pomen splošne mobilizacije vseh Slovencev in demokratičnih Italijanov za sprejem globalnega zaščitnega zakona. V ta namen je potrebno utrditi enotnost med Slovenci, vendar je ta enotnost možna le na jasnih temeljih.

Kmetijstvo potrebuje več pozornosti

Z «Dneva kmetijstva» v Boljuncu

Prejšnji mesec se je odvijal v dolinski občini zelo pomemben praznik kmetijstva, pravzaprav «Dan kmetijstva». Prireditev je dobro uspela in imela velik odmev med našimi kmetovalci, v časopisju in radiu. Zato smo stopili do organizatorjev in jih povprašali, kako je sploh prišlo do te pobude. Povedali so nam, da je uprava občine Dolina organizirala vsa povojna leta na trgu v Boljuncu praznik grozdja, ki je sicer spočetka odgovarjal potrebam lokalnega kmetijstva, vendar se je z leti spremenil v čisto običajno šagro. Zato so občinski možje, oziroma upravitelji razmišljali, kako naj bi praznik ukinit ali pa ga temeljito spremenili. V tem duhu so seveda tudi delali. Nadalje so nam razložili, da ko so lansko leto spremenili praznik grozdja v «Dan kmetijstva», ki ima drugačen koncept oziroma odnos do kmetijske problematike, si niso predstavljali tolikšnega uspeha.

Lansko prireditev so omejili na dolinsko občino. Dober uspeh praznika in zadovoljstvo ustanov, posameznikov, ki se ukvarjajo in delujejo na tem področju, so postali spodbuda, da so letos sprejeli razstavljalce in pobude iz cele pokrajine.

Prireditev takega praznika spada v pobude, ki jih uprava skupaj z občani, prireja, da se kmetijstvo uveljavlja in zadobiva težo, ki mu pripada. Praznik je priložnost, kjer naši kmetovalci lahko razstavljajo vrsto svojih pridelkov. Vendar namen takega praznika ni samo razstavljanje in zabava, ampak prostor, kjer se ljudje, ki imajo veselje ali se ukvarjajo s to stroko, srečujejo, razpravljajo, izmenjavajo izkušnje, itd.

Program je poleg razstavljanja, in zabave, vseboval tri predavanja o oljkah,

čebelarstvu ter okroglo mizo z zelo aktualno vsebino — Kmetijstvo in prehrana — s posebnim poudarkom na združene oblike služb, poslovanja in predelave.

Prav pri slednji smo slišali, kako v treh različnih deželah, Julijski krajini, Emiliji Romagni in sosednji Sloveniji obravnavajo danes odnos do zemlje in problem prehrane. Ta problem zadobiva vedno večjo težo v svetu, kjer se milijoni ljudi vsak dan borijo z lakoto in zaradi pomanjkanja umirajo predvsem otroci. Problema prehrane pa ne občuti samo nerazviti svet, ampak tudi gospodarsko razvite države. Italijansko kmetijstvo je zašlo v tako krizo, iz katere ne bo moglo najti izhoda samo z denarnimi podporami, ampak z jasnimi ekonomskimi in produktivnimi izbirami. Zato je važno načrtovanje, večja povezanost med mestom in podeželjem, premišljene urbanistične izbire, dopolnjevanje med industrijskim in kmetijskim sektorjem. Žal, pa smo v tem pogledu v velikanski zamudi, ki bi jo morali dohiteti, vsaj takega mišljenja so v dolinski občini in v širši tržaški pokrajini. Zato, pravijo so-govorniki, moramo še naprej vztrajno delati na tem, da se kmetijske površine ohranijo. Po drugi strani pa moramo imeti spodbude, da se te površine obdelujejo. Zato podpirajo in so na strani vsaki novi podubi v tej smeri.

Podoben poudarek in skrb polagajo združništvu, ker se zavedajo, da igra veliko vlogo v mobilizaciji ljudi, da daje zadoščenje in ne nazadnje tudi interes z ekonomskega vidika.

Na razstavišču je bilo opaziti veliko zanimivih stvari, razstav, prodaje živali in še marsikaj. Tako so bili, na primer, razstavljeni domače živali, vrtnarski pri-

delki, čebelarški in kmetijski pripomočki, cvetličarstvo, fitofarmaceutika. Vredno je omeniti razstavo živine, ki jo je skupaj z upravo občine Dolina, priredilo Združenje rejcev tržaške pokrajine z denarno pomočjo Kraške gorske skupnosti in tržaške pokrajine. Temu sektorju gre torej velika pozornost, kajti prav živinoreja se nahaja v hudi krizi, da ne govorimo o težkih pogojih, v katerih deluje že samo Združenje rejcev.

Zato bi bilo vredno omeniti zadnji del govora, ki ga je imel tov. Mihalič na nagrajevanju. «Upravičeno se sprašujemo», pravi Mihalič, «ali imajo pristojne oblasti (dežela) dovolj posluha za probleme kmetijstva na Tržaškem? O tem nekoliko izzivalnem vprašanju bomo lahko razmišljali in ga, upamo, rešili, do naslednjega praznika, v letu 1983».

Brest

nadaljevanje s 6. strani

Glede odnosov s SKGZ je Tonel poudaril, da so slovenski komunisti prisotni v tej manjšinski organizaciji in da spoštujejo njeno avtonomijo, obenem pa zahtevajo spoštovanje zase. Nikoli niso nameravali organizirati struj v manjšinskih organizacijah, želijo pa, da se njihova stališča ne utišajo. Zato ni mogoče govoriti o nesporazumih, pač pa so bile polemike na terenu, kjer so si naša politična stališča različna. V tem ni nič tragičnega, vendar je prav, da se to razliko prizna, spoštuje in objavi.

Tonel je končno pozval slovenske tovariše k ustvarjalnemu sodelovanju v kongresnih razpravah, ki morajo zadevati splošno problematiko socializma, pa tudi naše tržaške razmere. Ne bomo pa dovolili, da bi na kongresu spet razpravljali o zgodovinskih problemih, kot leta 1975.

PRISPEVKI

V počastitev spomina tovariša in prijatelja Dušana Kodriča prispeva tov. Jelka Gerbec 30.000 lir za komunistični tisk.

V počastitev spomina tovariša Dušana Kodriča prispeva tov. Marija Bernetič s sestrami in bratom 50.000 lir za komunistični tisk.

V isti namen prispeva Anamarija Gerbec 20.000 lir.

V spomin na tragično preminulega tovariša in prijatelja Dušana Kodriča prispeva tov. Albin Škerk 50.000 lir za Delo.

V isti namen daruje sekcija KPI Devin-Nabrežina 50.000 lir.

V počastitev spomina tov. Dušana Kodriča prispeva sekcija KPI Opčine-Bani 50.000 lir za krožek «P. Tomažič».

Ob 25. obletnici smrti Rika Malalana daruje žena Cena 15.000 lir za Delo.

Ob 5. obletnici smrti Alberta Čuka prispeva žena Gizela 20.000 lir za Delo, 10.000 lir za prosveto in 20.000 lir za godbo «Parma».

(nadaljevanje s 5. strani)

Skrajni čas je, da medsebojnih kritik ali iskrenosti v razpravi ne jemljemo kot povod za nenapovedane vojne ali zame-re. Konec koncev je prav odkritost najtrdnejši temelj prijateljstva.

KONGRES KPI

V samem uvodu tega poročila sem omenil bližajoči se kongres italijanske komunistične partije, ki bo zelo verjetno prihodnjo pomlad, medtem ko bo pokrajinski kongres v začetku zime.

Gre za pomembne mejnik v zgodovini naše partije, za kongres, ki naj dodobra opredeli in utemelji spoznaja in zaključke, ko katerih se je partija dokopala v zadnjih letih. Gre torej za konkretizacijo linije demokratične alternative in za jasnejšo opredelitev načelnih izbir pri iskanju izvirne poti k socializmu, k novemu modelu socializma. Naša naloga je tembolj pomembna, ker iščemo pota k socializmu v razviti deželi zahodne Evrope, v pogojih atomske dobe in tehnoloških revolucij, v časih izredno naglih in neslutnih družbenih sprememb, v okvirih nezavržene meščanske demokracije in pluralizma, ko pomeni socializem osvoboditev človeka in njegovega dela, toda obenem tudi osvobajanje človeškega duha in ustvarjalnosti, brez spon totalitarnega značaja.

V tem kongresnem naporu lahko opravimo tudi slovenski komunisti pomembno vlogo, saj lahko obogatimo razpravo z izvirnimi spoznanji marksistične misli in iskušnjami revolucionarne poti našega matičnega naroda, a ne kot pasivni posredovalci zunanjih modelov, pač pa kot samostojni dejavnik, ki sooča spoznanja evrokomunizma z izkušnjami samoupravnega socializma in iz tega soočanja črpa navdih za lasten ustvarjalni doprinos.

Razprava našega kongresa je vznemirljivo vabljiva, njeni zaključki pa utegnejo biti revolucionarnega pomena ne samo za našo partijo, temveč za vse mednarodno delavsko gibanje. Zato bi bila velika škoda, če bi zapravili to priložnost za malenkostno oženje v zgolj tržaške razmere ali če bi v tej razpravi prevladalo zgolj čustveno opredeljevanja svetovne razsežnosti.

Še posebej naj bo naša skrb širjenje partijskih vrst na mladino, na izobražence, na kulturne delavce, tehni-

ke, šolnike, dekleta in žene. Od vseh terja partija izvirnosti, zvestobe, pa tudi kritične ustvarjalnosti. Ne ponuja lahkih karier, prej nasprotno. Zato pa je tembolj nerazumljivo, da ima naša partija visoko število simpatizerjev in privrženecv, ki pa se izmikajo organiziranemu delovanju. Tem tovarišem moramo povedati, da je njihovo odsotnost čutiti tudi v naših napakah.

Slovenske izobražence in študente moramo povabiti, naj vstopijo v naše vrste, premostijo morebitne pomisleke in nam pomagajo v težkem bolju za pomladitev partijskih vrst, za novo svežino idej, za izboljšanje kadrovskih razmer. Skrbeti nas mora opredeljevanje mladih rodov, pri katerih pomenita pasivnost ali oporečniški ekstremizem tudi obliko protesta, ker so bili izločeni iz dogajanja.

Potrebni so nam tudi operativni ukrepi. Na zadnjem pokrajinskem aktivu smo govorili o novih oblikah dejavnosti krožka TOMAŽIČ. Ugotoviti moramo, da prva lastovka že ni znanička pomladi in tudi par večerov, ki jih je novo vodstvo organiziralo, ni bistveno spremenilo razmer. Predvsem bi potrebovali več specifičnih pobud namenjenih mladini in izobražencem, nikakor pa bi ne smeli zanemarjati oblik seminarskega izobraževanja slovenskih kadrov. Tu bi morda kazalo iskati prijeme deželnega značaja.

DELO naj bo odslej tudi predkongresna tribuna, odprta vsem prispevkem in posegom simpatizerjev. V prihodnjih dneh bomo zbrali delovno skupino, iz katere naj bi nastalo novo uredništvo. Naj takoj poudarimo, da bomo pri tem upoštevali tudi predloge, ki so izšli z openskega posveta o našem tisku.

Za koordiniranje na vseh teh področjih je prej ko slej potrebna operativnost slovenskih komisij, predvsem deželne. Nikakor pa ne smemo dovoliti, da bi delo slovenskih komisij nadomeščalo celovito angažiranje partijskih vodilnih organov pri obravnavi naše narodnostne problematike.

Vedno smo se borili proti delitvi naše manjšine na več kategorij, naši bitki za globalno zaščito smo vedno dajali in dajemo deželno razsežnost. Prav zato pa mislim, da bi bilo koristno sklicati v najkrajšem času deželno srečanje slovenskih komunistov, ki bi bilo posebej posvečeno razmeram v okviru naše manjšine.

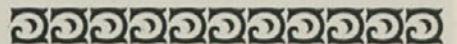
CK KPI je pred kratkim sprejel sklep, da bo 16. vsedržavni kongres naše partije konec februarja v Milanu. Kongres bo odpovedan in preložen samo, če bi medtem izbruhnila vladna kriza, kateri bi pomladi sledile predčasne volitve.

Po daljši in poglobljeni razpravi je centralni komite določil tudi okvire, v katerih se bo odvijala predkongresna razprava. V svojem poročilu je generalni tajnik KPI Enrico Berlinguer jasno poudaril pomen tega kongresa, ki mora opredeliti osnovne smernice partijske politike tako na notranjem, kot v zunanjih odnosih. Še posebej bo na splošno v ospredju kongresa razprava o problemih socializma in mednarodnega delavskega gibanja, ki je posledica poglobljenega razmišljanja partije po dogodkih na Poljskem lansko zimo. V notranjepolitičnem oziru pa bo v ospredju kongresa jasnejša definicija predloga o demokratični alternativni sedanjemu demokratičnemu sistemu vladanja, torej bodo na prvem mestu razprave tudi odnosi s socialisti in laičnimi silami, oziroma splošna vloga komunistov v sodobni italijanski družbi.

Berlinguer je centralnemu komiteju predlagal tudi, naj se oblikuje posebna delovna komisija, ki pripravlja kongresni dokument. Tega naj bi pred koncem novembra osvojil centralni komite na novi seji.

Osvojeni dokument bo objavljen skupaj z morebitnimi popravki, ki bi ne bili odobreni. Tako bo imelo članstvo možnost spoznati termine nesoglasij v partijskem vodstvu in se bo lahko vsebinsko opredeljevalo do njih. In ne samo to. Sekcije ter pokrajinski kongresi bodo imeli, seveda, pravico predlagati lastne popravke temeljnim kongresnim dokumentom.

Zagotovljena je torej čimbolj ustvarjalna in demokratična diskusija, ki naj preveri stališča članstva glede na posamezne probleme in na osnovi vsebinskega raziščevanja, ne pa na osnovi boja prepovedanih in nezaželenih frakcij. Istočasno velja, da stremijo naši kongresi predvsem k trdni enotnosti partije. Ta enotnost pa je sad razprave in iskrenega soočanja mnenj in torej ne sloni zgolj na disciplini ali predanosti stranki.

DELO - glasilo KPI
za slovensko narodno manjšino
Direktor **ALBIN ŠKERK**
Ureja uredniški odbor
Odgovarja **FERDI ZIDAR**
Uredništvo in uprava:
Trst - Ulica Capitolina, 3
telef. 76.48.72, 74.40.47
Dopisništvo v Gorici: Ulica Locchi, 2
telef. 24.36
Poštni tekoči račun 11/7000
Letna naročnina 6.000 lir
Tisk: Tipolito Stella snc
Ulica Molino a Vento 72 - Trst